

عدد -- ۱۰۳

بیان الحق

دردنجی سنہ -- دردنجی جلد

و فی مارت ۱۴ سنہ ۱۳۲۷

فی ۲۵ ربیع الاول سنہ ۱۳۲۹

پازار ایتسی

جمعیت علمیہ اسلامیہ نک ناشر افکاریدر

مدیر مسئول :
مکتب قضاة معلمین
کلیسلی منیر

سر محرر :
فاتح مجیز در سعا ملرندن
توقاد مبعوثی
مصطفی صبری

صاحب امتیاز :
فاتح مجیز در سعا ملرندن
استانبول مبعوثی
مصطفی عاصم

مندرجات

شایان تاسف حاللر مزدن	 م . شگری	خیال محال	 طاهر المولوی
نظر شرعده حق اجتماع و معاونت	 ع . طیار	بر غزل	 خاکي المولوی
اسارت و مدنیت	 احمد راغب	ادبی باغچه لر	 ع . طیار
رؤیة اللہ عائد تدقیقات	 نجم الدین	مسابقہ	
ادبیات		ترکستان اعانہ سنی	
نعت شریف		سعود المولوی	

نسخہ سی ۱ غروشددر

آبونه اجرتی (پوستہ اجرتیہ برابر در)

ممالک اجنبیہ ایچون :
۱۳,۰۰ فرانق
» ۶,۰۰

استانبول و ولایات ایچون :
برسنہ لکی ۵۰ غروش
الٹی آیفی ۲۵ »

درج اولنیمان اوراق اعاده ایدلمز

قار نلر مزہ

اکثر مقالانہ آیات کریمہ واحادیث نبویہ درج ایدلمش بولندیفی نظراعتبارہ آلہرق رعایتسزاکده بولناماسی رجا اولنور .

در سعادت

شرکت طبعیہ مطبعہ سنده طبع اولنشددر

مطلع اولیورینہ معتزلہ سویلیورک: بدیہیاتندرکہ مرئی
اولان شیء یا انسانک مقابلندہ اولمی جسم کی یا انسانک
مقابلنک حکمندہ اولمی آیینہدہکی صورت کی . بوکی
شیر جناب حق حقندہ تصور اولنہ مدیغندن عدم مرئی
بدیہیدر .

جوابا سویلر زکہ حضرت موسی ایچون بو علم
حاصل اولمش می ایدی یوقسہ اولماش میدی؟ اگر بو حکم
حاصل اولمش در لرسہ حضرت موسی نک رؤیتک تجویزی
موجب تجویز حیزایله جہتدر چونکہ مقابلندہ اولسہ مقابلندہ بر
جہت اولدیغندن موجب تجویز جہتدر ومقابل بر فراغ یعنی
خلا اولدیغندن واوخلای اشغال ایدہ منیچہ مقابلہ حاصل
اولہ مدیغندن موجب تجویز حیزدر تجویز حیز ایلہ جہت
کفر اولدیغندن معتزلہ عندندہ حضرت موسی کی بر نینک
کہ پیغمبر افندیمر غار حرا دہ اولدینی وقت ناموس اکبری یعنی
جبرائیل علی نبینا علیہ الصلاۃ والسلام با امر جلیل ربانی
نزد جلیل رسالتنا ہی بہ تشریف بیور دینی وقت پیغمبر
افندیمر قاقوب خدیجہ بنت خویلدک خانہ سنہ تشریف
بیوردیلر صکرہ حضرت خدیجہ ایلہ برابر ورقہ بن
نوفلک خانہ سنہ تشریف بیوردیلر . حضرت پیغمبر براویلہ
ذاتک کندیسنہ مرئی اولدق لری اخبار ایتدیلر ورقہ
سویلدی ، مراقبہ یکز حضرت موسی ایچون نازل اولان
ملک در . ورقہ جمیع انبیا ایچندہ حضرت موسی بی
مثال کتیردیلر ایشہ براویلہ اولوالعزم پیغمبری تکفیر
ایتمہ لری لازمکلیر . یوق اگر بو علم حاصل اولماشدی
در لرسہ بودہ یعنی جمیع علوم ضروریہ نک عدم حصولنہ
قولی اجتماع امت ایلہ کفر اولدینی ثابتدر . چونکہ
نبوتدن غرض عقائد حقہ اعمال صالحہ بہ خلقی ارشاددر .
اگر کندیسندہ علوم ضروریہ حاصل اولہ مش اولسہ
عقولی حیرتدہ بر اقان مسائل ایلہ خلقی نصیل ارشاد
ایدہ بیلر؟ وثانیا بر انسانک التدم بر طاش اولورسہ بریسی
ویر اوطاشی یہیمدر ایسہ جوابا بو غیز سویلر اگر

(رؤیۃ اللہ) ہ عائد تدقیقات کلامیہ

جناب حق یوم آخرتدہ عباد مؤمنینہ مرئی اولورمی
اولمازمی؟ معتزلہ عندندہ رؤیت تمتع اولدیغیچون مرئی
اولہ ماز ، اہل سنت والجماعت عندندہ رؤیت ممکن
اولدیغیچون واحادیث شریفہ یوم قیامتدہ مرئی اولہ جغفہ
وارد اولدیغیچون مرئی اولور .

اہل سنت والجماعت بوحقیقتی یعنی رؤیتک امکاتی
دلیل نقلی وعقلی ایلہ اثبات ایدیورلر . دلیل نقلیندن
برنجیسی (رب ارنی انظر الیک قال لن ترانی ولكن انظر
الی الجبل فان استقر مکانہ فسوف ترانی) آیہ جلیلہ سندہ
ذکر اولنان (ارنی) لفظیلہ حضرت موسی نک رؤیتدن
سؤالی ایلہ رؤیتک امکانہ بویولدہ استدلال ایدرلر . اگر
رؤیت ممکن اولمیوب تمتع اولسہ میدی حضرت موسی
رؤیتی طلب ایتزدی زیر ابر عاقل حقندہ محالی طلب ایتک
تصور اولنمز نردہ قالدی بر بی ذیشان حقندہ تصور
اولنسون .

معتزلہ سویلیورکہ حضرت موسی نک رؤیتدن سوائی
رؤیتک جوازی اوزرینہ دلیل اولہ ماز حضرت موسی
جناب حق حقندہ واجب جائز و تمتع اولنلری بیلیمککہ برابر
رؤیت مسئلہ سند ، جہاتی وار ایدی سؤالی جہالتندن
ناشی ایدی یا خود احتمال رؤیت عقل ایلہ بیلیمیوب نقل ایلہ
بیلنہ جکندن رؤیتدن سؤالی رؤیتک جوازی اوزرینہ دلیل
موسی نک رؤیتدن سؤالی رؤیتک جوازی اوزرینہ دلیل
اولہ ماز . جوابا سویلر زکہ نبوتندہ ہیچ بر قوم یعنی نہ مسلم
نہ یہودی ندہ نصاری ہیچ شک ایمان بر ذات رؤیتک
محالیتنی بیلیمبودہ مجانبین معتزلہ می بیلورلردی خصوصا
معتزلہ نک آغا بکی اولان حکما عندندہ انبیا غیب اوزینہ
مطلع اولمیدر . نصل اولیورکہ غیبہ مطلع اولان کسہ
بویلہ بدیہی شیء بیلیمیوب بدیہی شیئی بیلیمان بویلہ شئیہ

المؤمنین) بیوردی بر شینک طلبی صحت اسلامه منافی
ذنب اولدی سه نصل اولیورکه اوشینک جوازینه حکم
ایداز .

جوابا سویلرز که حضرت موسی رخصت الهیه سنی
حاصل ایله دن سؤال بیوردی چون جناب حق تنزیه
بیوردیلر زیر (حسنات الابرار سیات المقربین) در
ینه معتزله سویلدور که حضرت موسی نك سؤالی کندی
طرفندن اولیوب قومی طرفندن بناء علیه حضرت
موسی نك محال دن سؤال ایله سی شأنه بر نقیصه کتیر من
ایدی .

جواباً سویلرز که بر جاهل قوم صدراعظمه کیدوب
کیدیکز پادشاهه سویله یکیز کندی اوطه مزده اوطوروب
قراکلی کجه ده کندیسی اوطه سنده اوطوردینی حلاله
بزه کورونسون سویلرسلر صدراعظم پادشاهه کیدوب
بو خبری اخبار ایده جکدر یاخود بوکی شیلرک امتناعی
بیلدره جکدر شاید صدراعظم امتناعی بیلدرمیوب پادشاهه
عرض ایده جک اولورسه بلا توقف اول صدراعظمک
جنتنه حکم ایدرلر . بناء علیه حضرت موسی نك قومی
طرفندن سؤالی جنتنه حکم ایلمک لازمکلیر بوکی شیلرک
انبیایه اسنادی جائز اولدیغندن ماعدا کفر اولدیغنی اولجه
عرض ایلمشدک . وثانیا اوقوم حضرت موسی نك نبوتی
تصدیق ایلمشلردی بالکیز حضرت موسی رؤیتک محالیتی
سویلمکله اکتفا ایدرلردی یوق اگر حضرت موسی نك
نبوتی تصدیق ایلمشلردی ایسه لر حضرت موسی رؤیتک
محالیتی جناب حق طرفندن سویلمکله اکتفا ایده مرلردی
بناء علیه شقینک هانکسره رعایت ایده جک اولورسه بق
سؤال زائد اولدیغندن (اجعل لنا الهام کالم الهة)
سؤالی (انکم قوم تجهلون) ایله منع ایدلدیکی کبی رؤیت
سؤالی او نوعله منع ایدردی حضرت موسی قومی منع
ایتمیوب جناب حقدن سؤال ایلمی رؤیتک ممکن اولدیغنه
دلالت ایلر .

النده طاش اولیوب الما اولورسه کندیلرندن طلب اولدینی
وقت جواباً ییه منسک در یینلمز سویله من حضرت موسه
رؤیتی طلب ایدلدیکی وقت جناب حق [لن ترانی] بیوروب
(لن اری) بیورمدی یعنی بنی کوره من سین بیوردی ده بن
کورونم بیورمدی کورینه مم مفهومی بیورمیوب کوره منسک
مفهومنک قولی رؤیت اللهک امکانه دلالت ایلر .

ینه معتزله دیورلر که جناب حق (لن ترانی) بیوردی
لن ، ایسه تأیید ایچوندر یعنی بر شینی ابدی قلمق
ایچوندر لن تأییده دلالت ایتمکلیکی جناب حق حضرت
موسی یه مرئی اولیوب واوله میه جفته دلالت ایلر . جناب
حق یوم قیامتده حضرت موسی یه عدم مرأی لکی
ثابت اولنجه عباد مؤمنینه عدم مرئیلکی بطریق الاولی
ثابت اولور . جواباً دیرز که ، لن ، ی تأیید ایچون قلمق
دعوا بلا دلیل در بلکه اهل لغتک استعمالنه منافیدر
چونکه اهلی لغت تأیید ایچون استعمال ایتمیوب تأکید
ایچون استعمال ایدیورلر بناء علیه یوم قیامتده حضرت
موسی ایچون عدم مرئیلکی ثابت اوله ماز چونکه معتزله
عباد مؤمنین ایچون رؤیتک امتناعی حضرت موسی
حقنده وارد اولان نصدن اکلاشیلان امتناع اوزرینه
تفرع ایدیلر اصل فاسد اولنجه فرع بطریق الاولی فاسد
وباطل اولور . ینه معتزله سویلدور که (حضرت موسی علیه
السلام) عقل وفهم رجوع ایلدکدنصکره (سبحانک)
کلمه سنی بیوردی . بو کلمه ایسه تنزیه ایچوندر یعنی
سابقامسنده نقیصه و برن اسناددن مسندی نهزه قلمق
لغتیچوندر .

رؤیت سؤالندن بشقه برشی سبقت ایده مدیکندن
واجبدر رؤیتدن سؤال نقیصه اولسون تا که جناب حق
آندن تنزیه اولسون وثانیا حضرت موسی افاقت بولدیغنی
وقت (تبث الیک) بیوردی اگر طلب ذنب اولسه یدی
حضرت موسی نیچون توبه ایدردی بلکه صحت اسلامه
منافی بر ذنب اولسه یدی حضرت موسی نیچون (وانا اول

ایککنجی دلیل (وجود یومئذ ناضرة الی ربها ناظره) نظر یا رؤیتدن عبارت اولوب یا خود طاب رؤیت مرئی به طوغری حدقه یی قلبدن عبارت اولور. مرأی ایچون مقابله تصور اولمادیغندن نظر معنای ثانیه یعنی طلب رؤیت ایچون قلب حدقه جائز دکلدر. قلب حدقه حلی ممکن اولماینجه ذکر سبب اراده انسکه مسبب نظرك مسببی اولان رؤیت معناسنه حمل اولنور نظر رؤیته حمل اولنجه مدعایر ثابت اولور. سؤال اولنورکه نظری رؤیت معناسنه حمل عربک استعمالاته منافیدر عرب (نظرت الی الهلال فلم اراه) بیوردیغی بن آیه نظر ایتدم آیی کورمدم نظر رؤیت معناسنه حمل عربک استعمالاته منافی اولدیغندن رؤیت معناسنه حملک بطلانی بدیهیاتدندر بلکه (الی ربها ناظره دن مراد (الی نعمة ربها منتظرة) در یا خود حذف مضاف ایله یعنی الی ثواب ربها ناظره. در جواباً سویلرکه آیت بیان نم ایچون سوق اولنوب، نعمت موجب سروردر انتظار ایسه سبب غمدر غم ایله سرور متضاد اولدیغندن جمعی جائز دکلدر جمعی جائز اولموب وانتظار معناسنه حمل جائز اولمادیغندن نظرك مسببی اولان رؤیت معناسنه حلی ضروریدر.

اگر مضاف مخذوفدر درسه کز رؤیتسر ثوابه طوغری قلب حدقه نعمدن معدود اولمادیغندن رؤیتی اضمار لازم و واجبدر رؤیت اضمار اولونجه ثواب اضمار فضله اولور مالایحتاج اولان شیئی اضمار بالانفاق جائز دکلدر. اوچنجهیسی (کلا انهم عن ربهم لمحجوبون) نظم شریفیدر. جناب حق بو آیتی وعید اوله رق کفاردن اخبار ایلدی محجوب کفار و عید اولونجه مسلمانلره غیر محجوب اوله جنی شبهه سزدر غیر محجوب اولنجه مرئی اوله جنی بدیهیدر. عقل ایله رؤیت امکانه استدلال اولاندی جسم مرئی در جسمک مرئی لیکنه دلیلمز طویل ایله عربضی کوریورز طویل ایسه عرض دکلدر اگر عرض اولورسه یا اجزاء لا تجزادن مرکب اولان جسمک

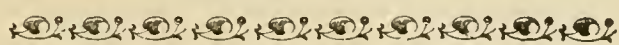
برجزئیه قائم اولور یا برقاچ جزئیه قائم اولور اگر برجزئیه قائم اولورسه کنیدیسه قائم اولان جزئک طویل اولیان شیدن مقدارجه دها بیوک اولمسی لازم کلیر. بیوک اولورسه جز اولماز بلکه جسم اوله جقدر یوق اگر جزلریله قائم اولورسه عرض واحدک متعدد محللرله قیامی لازم کلیر. واحدک متعدد محللرله قیامتک بطلانی بدیهیاتدندر. عرض اولمزسه جسمیتی اظهاردر طویل عرض اولموب جسم اوله رق عرض اولمزسه جسمیتی مرئیلکی ثابت اولنجه عرض کده مرئیلکی بدیهیات اولیه دن اولدینی بدیهی اولدیغندن دلائله احتیاج یوقدر جسم ایله عرض مرئی اولنجه بو حکم مشترک یعنی الجسم مرئی مرئیلکیله جسم اوزرینه حکم، العرض مرئی مرئیلکیله عرض اوزرینه حکم هریکیسی ایچون بطریق التساوی ثابت اولونجه ایضاح ایلدیکمز قضیه لرده اولان حکم مشترک ایچون برعلت مشترک لازمدر جوهر ایله عرض ارسنده وجود ایله حدوثن بشقه برشی اولمادیغندن وحدوث وجود عدم ایله سبقتندن عبارت اولوب عدمی اولدیغندن علته صلاحیتی یوقدر عدمک علیه صلاحیتی اولنجه علت اولغه وجود تعین ایدر وجود واجب ایله ممکن آرسنده مشترک اولوب ممکنده تحقق ایدنجه واجبده ده تحقق ایده جکدر واجبده تحقق ایدنجه واجبک مرئی اولقلنی تحقق ایدر.

معتزله نك رؤیتك امتناعنه ایراد ایلدکلری دلیل تقلیلک برنجیسی (لاتدرکه الابصار) ایت کریمه سیدر بو آیت کریمه نك ماقبلی (ذالکم الله ربکم لاله الا هو خالق کل شیء فاعبدوه و هر علی کل شیء وکیل) و مابعدی (وهو یدرك الابصار وهو اللطیف الخیر) در لاتدرکه الابصار ایتك ماقبلی ایله مابعدی مدح معروضده ذکر اولنمش اکر لاتدرکه الابصار مدح ایچون اوازسه لازم کلیر مدحین آرسنده غیر مدح القا یتک بوده یعنی غیر مدحی

مدح آرد سنده القا فلان اجل الناس آكل الحبز افضل
الناس ده حمل ريك اولديني كبي نظم جليل ربانیده اولمقلق
لازم كلير ركاكتده بر فصيحك كلامنده تصور اولماز .
غير مدح اولورسه مدح اولمسی اشكاردر نفي ادراك بصر
مدح اولورسه نبوتك نقص اولمسی لازمدر اسناد نقص
على اللهده بالاتفاق جائز دكلدر درك بصر نقص اولوب
نفيك مدح اولمسی رؤيتك امتناعه ارتق دليل وانحدرد
ديه استدلال ايتشدردر جواباً سويلرز ادراك ديمك
احاطه ديمكدر برشيئي احاطه ايله كورمك ديمكدر جميع
اطراف ايله اولان بررؤيتي نفي مطلق رؤيتك نفيني
استلزام ايدهمز زيرا مطلق ايسه اعمدر مقيد ايسه
اخصدر اخصك نفندن اعمك نفي لازم كلميه چكي كتب
منطقيهده با تفصيل مقرردر ياخود (لاتدر كه الابصار) هكي
الابصار ، معرف باللام اولديغندن مقيد عمومدر مقيد
عموم اولونجه جميع الابصارك عدم ادراكه دلالت ايلر
بعض جميعك نقيضي اولديغندن بعض ابصارك ادراكى
آيتنه منافي اوله ماز .

دارالفنون الهيات شعبه سى طلبه سندن كر كوكلى

نجم الدين

نعت شريف [۱]

محض كرم ورحمت رحمانسين افندم
بي چاره لرك دردينه درمانسين افندم
امتلكيكه حجت غفرانسین افندم
دلرده نهان كوه ايمانسين افندم
هادى جهان ، باعث عمرانسين افندم
سن بادی آبادى اكوانسين افندم

[۱] حضرت غالبك نعت مشهورينى استماعدن متولد ذوق
معنوى ايله يازمشدرد .

علويتكه جان و جهان واله و حيران
ماهيتك دركنه عالمده يوق امكان
سندن ديلرز بزلره بخش ايله كه عرفان
بيمكه سنى كسب تعالى ايدم وجدان
هادى جهان ، سرور ذیشانسين افندم
سن بادی آبادى اكوانسين افندم

كورمك سنى ، بيلمك سنى اقصى مطالب
بابكده قول اولق هله اعلاى مراتب
نسبتدر احسانيكه ، هر دوكه غالب
مهرك او ضيادر كه دكل آفلى وغارب
هادى جهان ، مفخر دورانسين افندم
سن بادی آبادى اكوانسين افندم

المنه لله كه اولدق سكا امت
بو دولت عظمى ايله فخر ايلرز البت
درگاه هايونيكه ايتدكده دخالت
ممكنى كه بر فرد اوله محروم شفاعت
هادى جهان صاحب قرآنسين افندم
سن بادی آبادى اكوانسين افندم

كلدمدر احسانيكه بي چاره سمودم
امتلك اك عاجزى يم ، يست وجودم
لله ايشاه رسل ! طالب جودم
يوق باركه كدن اوته محراب سجودم
هادى جهان مرحمت عنوانسين افندم
سن بادی آبادى دورانسين افندم !